

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Naturvårdsenheten
Tord Wennerblom
0521-605464

BESLUT
2010-03-08

Diarienummer
511-36702-2006

Sida
1(11)

Beslut om bildande av naturreservatet Rösjö mosse i Vara och Falköpings kommuner

Innehåll

Beslut om bildande m.m.
Syfte
Beslut om föreskrifter
Beskrivning av naturreservatet
Planeringsbakgrund
Ärendets handläggning
Skälen för beslut
Upplysningar
Ersättningstalan
Kungörelse
Hur man överklagar

Bilagor

Bilaga 1. Beslutskarta
Bilaga 2. Översiktskarta
Bilaga 3. Skötselplan
Bilaga 4. Sakägarförteckning
Bilaga 5. Besvärshänvisning O4:1
Bilaga 6. Sändlista

Administrativa uppgifter

Namn:	Naturreseptet Rösjö mosse
RegDOS ID	2010894
Län:	Västra Götalands län
Kommuner:	Vara och Falköping (Gränsar till Skara)
Lägesbeskrivning	Ca 15 km nordväst om Falköping
Fastigheter och ägare:	Enligt sakägarförteckning (bilaga 4)
Nyttjanderättsinnehavare:	Enligt sakägarförteckning (bilaga 4)
Areal (ha):	860 ha
Förvaltare:	Länsstyrelsen
Natura 2000-beteckning:	SE0540301 Rösjö mosse och Mårbysjön
Naturgeografisk region:	Vänerslätterna
Objektskategori:	SM Skogs-myrmosaik
IUCN-kategori:	Ia Strikt naturresept

Beslut om bildande m.m.

Länsstyrelsen förklarar det område som avgränsats på kartan i bilaga 1 som naturreservat. Beslutet är fattat med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (1998:808).

Naturreservatets gränser ska märkas ut i terrängen.

Namnet ska vara Naturreservatet Rösjö mosse.

Länsstyrelsen fastställer skötselplanen i bilaga 3. Beslutet är fattat med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m..

Syfte

Syftet med naturreservatet är att:

- Bevara ett stort, sammanhängande komplex av öppen myr, trädbevuxen myr, sumpskogar och fastmarksholmar med äldre barrskog för fortsatt fri utveckling.
- Bevara följande inom området förekommande naturtyper och arter som ingår i EU:s nätverk av Natura 2000-områden, i gynnsamt tillstånd: Högmossar (7110), Skogsbevuxen myr (91D0), Öppna, svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn (7140), Dystrofa sjöar och småvatten (3160), Västlig taiga (9010), Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ (9070), Lövsumpskogar av fennoskandisk typ (9080), Sångsvan, Järpe, Tjäder, Orre, Trana, Ljungpipare, Brushane, Grönbena, Sparvuggla och Nattskärre.
- Bevara och tillgängliggöra ett område som är värdefullt för det rörliga friluftslivet och därmed skapa förutsättningar för att utveckla besöksnäringen i bygden.

Syftet ska tryggas genom att:

- Inget skogsbruk bedrivs i området.
- Exploatering och arbetsföretag förhindras.
- Hagmarkerna vid Bastöna hävdas.
- Hydrologiska funktioner restaureras genom att diken inom naturreservatet lämnas utan underhållsåtgärder.
- Jakt på tjäder, orre och järpe förhindras.

Beslut om föreskrifter

Länsstyrelsen beslutar att följande föreskrifter ska gälla i naturreservatet. Beslutet är fattat med stöd av 7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken.

A. *Föreskrifter om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden (7 kap 5 § miljöbalken)*

Det är förbjudet att inom naturreservatet:

1. Uppföra byggnad eller annan anläggning, t.ex. vindkraftverk, torn, bro, spång, mast, antenn, luft- eller markledning. *Efter tillstånd från Länsstyrelsen får dock markägare på sin mark anlägga spång, vindskydd, eldstad och liknande anordningar för att främja allmänhetens friluftsliv.*
2. Sätta upp tavla, plakat, skylt, göra inskrift eller liknande.
3. Anordna upplag, utföra fyllning eller tippning, spränga, schakta, borra, gräva, markbereda, utföra någon annan typ av markbearbetning eller bedriva täkt av något slag.
4. Anlägga väg, stig, led eller uppställningsplats för fordon eller båtar. *Efter tillstånd från Länsstyrelsen får dock markägare på sin mark anlägga stig eller vandringsled för att främja allmänhetens friluftsliv.*
5. Skyddsdikey, rensa dike, kulvertera dike, dämma, eller utföra annan åtgärd som påverkar områdets naturgivna hydrologiska förhållanden.
6. Avverka, gallra, röja, så eller plantera eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar.
7. Ta bort eller upparbeta dött träd, eller delar av träd, eller vindfälle.
8. Framföra motordrivet fordon annat än på befintlig väg.
9. Införa för området främmande växt- eller djurart.
10. Använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel, tillföra kalk eller andra växtnäringsämnen.
11. Jaga orre, tjäder och järpe.

Föreskrifter enligt A ovan gäller inte i följande fall:

- När förvaltaren, eller den förvaltaren utser, utför åtgärder som behövs för naturreservatets vård och skötsel.
- Vid reparation och underhåll av befintliga vägar.
- Vid motormanuell röjning i befintliga siktgator för jakt.
- Vid brandbekämpning då fara för liv och egendom bedöms föreligga.

B. *Föreskrifter om skyldighet att tåla visst intrång (7 kap 6 § miljöbalken)*

Fastighetsägare och innehavare av särskild rätt ska tåla att följande anordningar utförs och att följande åtgärder vidtas.

1. Märka ut naturreservatet i terrängen.
2. Sätta upp informationstavla.
3. Genomföra undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.
4. Åtgärder som behövs för att upprätthålla hävden vid Östra Bastöna som preciserats i fastställd skötselplan. Virke eller avverkningsrester som där genereras, och som av naturvårdsskäl inte bör lämnas på platsen, får tillvaratas av markägaren (Sveaskog).

C. Ordningsföreskrifter om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet (7 kap 30 §)

Det är förbjudet att inom naturreservatet:

1. Gräva, hacka, rista, måla eller på annat sätt skada jordytan eller fast naturföremål.
2. Framföra motordrivet fordon på väg som inte är upplåten för allmänheten.
3. Medföra okopplad hund.
4. Bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda stående och omkullfallna träd och buskar.
5. Skada vegetationen i övrigt t.ex. genom att gräva upp växter såsom ris, gräs, örter, mossor eller lavar eller ta bort vedlevande svampar. Bär- och matsvampplockning för husbehov är dock tillåten.
6. Fånga, skada, döda eller bortföra ryggradsdjur, klättra i boträd, föra bort ägg eller bo eller på annat sätt medvetet störa djurlivet.
7. Insamla insekter och andra ryggradslösa djur.

Det är vidare förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

8. Sätta upp tavla, skylt, affisch, orienteringskontroll eller att permanent snitsla spår.
9. Använda området för organiserad tävling eller övning, lägerverksamhet eller liknande.

Föreskrifterna 2 och 3 ovan utgör inte hinder för innehavare av särskild rätt i samband med jakt. Föreskrift 3 gäller inte hund som används vid betesdrift. Föreskrift 6 utgör inte hinder för tillåten jakt.

Beskrivning av naturreservatet

Rösjö mosse är Skaraborgs största våtmarkskomplex och ligger sydväst om Hornborgasjön. Rösjö mosse har högsta värde i våtmarksinventeringen, ingår i Myrskyddsplan för Sverige samt i EU:s nätverk av Natura 2000-områden enligt såväl art- och habitatdirektivet som fågeldirektivet.

Rösjö mosse utgörs huvudsakligen av platåmossar. I myrkomplexet ingår även topogena kärr, sumpskogar, mader och Rösjön. Myren har flera stora öppna mosseplan med ristuvvegetation som korsas av vidsträckta dråg. Rösjö mosse har höga ornitologiska värden med stora populationer av häckande ljungpipare, grönbena och storspov. Sångsvan och trana häckar också på myren och tillfälligt även varfågel. Mossen har tidigare varit en av Skaraborgs största spelplatser för orre. Närheten till Hornborgasjön förstärker de ornitologiska värdena. Dikningsverksamheten i mossens kantzon har bitvis varit omfattande. I den södra delen av myren har delar av mosseplanet börjat växa igen på grund av dikningarna.

Stora delar av skogen runt Rösjö mosse har brukats ganska hårt. Många av myrholmarna har också brukats genom åtminstone plockhuggning i äldre tid. I dagsläget är det många av dessa myrholmar som lämnas för fri utveckling och vars naturvärde därmed ökar med trädens ålder och ökad mängd

död ved. De relativt små holmarna ger mycket kantzoner och solbelysta träd som är viktiga för t.ex. insekter. Värdekärnan i sydöstra delen utgörs främst av ett gammalt björkbestånd med stor mängd död ved, både stående och liggande, riklig på insekter. En bit norr om detta finns också ett liknande björkbestånd av yngre ålder, som fungerar som utvecklingsmark. Värdekärnan i sydvästra delen är förmodligen gammal skogsbetesmark vilken idag är barrblandskog med främst gran, tall och björk. Många stora grova träd av alla trädslag förekommer varav några är vidkroniga kjolgranar. Fortfarande öppna gräsbevuxna gläntor hittas i vissa delar. En riklig mängd död ved förekommer både som lågor och torrakor av varierande storleksgrad och trädslag. En viss föryngring av björk förekommer i kanter och f.d. gläntor, men björken är annars till stor del på utdöende. Den betade hagmarken vid Bastöna hembygdsgård ingår också i värdekärnan med tanke på de solitära lövträden, exempelvis lind, lönn och sälg, som står i de gamla odlingsrösen. Där hittas också rikligt med fällmossa.

I naturreservatet finns två fasta fornlämningar i form av gränsmärken.

Planeringsbakgrund

Naturreservatet ligger inom riksintresset för naturvård NRO14097 Hornborgasjön, Bjurumområdet och Rösjömosse. Det ligger också inom Natura 2000-området SE0540301 Rösjö mosse och Mårbysjön vilket är utpekad i såväl fågeldirektivet som art- och habitatdirektivet.

I Varas översiktsplan 90 är området utpekad som riksintresse för naturvård med rekommendationen att olika former av exploatering ska prövas ytterst restriktivt med hänsyn till mossens naturvärden. Möjligheten om ett framtida skydd genom naturvårdsförordnade nämns.

I Falköpings översiktsplan 2008-2020 är området utpekad som riksintresse för naturvård och Natura 2000 med rekommendationen att särskild hänsyn till områdets värde för natur-, kultur- och friluftsliv ska tas vid planläggning och lovgivning. Det är vidare utpekad som Ekologiskt känsligt område i vilket naturvårdsintressena ska prioriteras. Området har tilldelats högsta naturvärde (klass 1) i kommunens naturvårdsprogram.

Naturreservatets nordöstra del gränsar till djur- och växtskyddsområdet ("fågelskyddsområdet") Bjurum-Dagsnäs i vilket råder tillträdesförbud under tiden 20 mars – 30 april.

Ärendets handläggning

År 2006 inledde Länsstyrelsen en dialog med ägaren till fastigheterna Långöna 1:2-5 om bildande av naturreservat. Efter sedvanliga förhandlingar tecknades senare en överenskommelse om intrångsersättning för de delar av fastigheterna som ingår i naturreservatet.

Delområdet tillhörande Sveaskog AB ingår i den inventering av skyddsvärda statliga skogar som på uppdrag av regeringen genomfördes av Natur-

vårdsverket och länsstyrelserna 2003-2005. Det uppmärksammades på grund av höga biologiska värden och bedömdes med stöd av gällande naturskogs-kriterier lämpat för urval i inventeringen. Området är ett av 30 områden i Västra Götalands län som slutligen rapporterades av Naturvårdsverket till regeringen, NV rapport 5339 och 5340.

Naturvårdsverket och Sveaskog AB träffade den 13 juni 2008 en överenskommelse om långsiktigt skydd av 431 särskilt värdefulla naturskogsområden på Sveaskogs marker som redovisades i inventeringen. Överenskommelsen innebär att områdena på i överenskommelsen angivna villkor kan avsättas som naturreservat utan krav på ekonomisk ersättning till Sveaskog. Genom det långsiktiga skydd som på detta sätt åstadkoms för berörda områden ges ett viktigt bidrag till delmål 1 Långsiktigt skydd av skogsmark i miljö kvalitetsmålet Levande skogar.

Länsstyrelsen har för avsikt att senare inleda dialog med övriga markägare om reservatsbildning för resterande delar av Rösjö mosse.

Christer Kjellner, Sveaskogs Förvaltnings AB, Conny Josefsson samt Börje Jonsson har, som berörda mark- eller sakägare, förelagts enligt 24 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m m att yttra sig över förslag till beslut med föreskrifter och skötselplan.

Förslaget till naturreservat har remitterats till Vara kommun, Falköpings kommun samt Skogsstyrelsen.

Norra Vånga Exelsiorsförening (som brukar Bastöna hembygdsgård), LRF Skaraborg, Skaraborgs naturskyddsförening, Vara naturskyddsförening, Falbygdens naturskyddsförening samt Västergötlands ornitologiska förening har fått förslaget för kännedom och eventuellt yttrande.

Yttranden har inkommit från Sveaskog, Vara kommun, Falköpings kommun, Skogsstyrelsen, Norra Vånga Exelsiorsförening samt Västergötlands ornitologiska förening.

Sveaskog tillstyrker naturreservatet samt påpekar vikten av att gränserna snarast blir tydligt utmärkta och sedan underhållna i fält.

Länsstyrelsens kommentar: Gränserna ska utmärkas och underhållas. Efter-som naturreservatet senare avses utökas med övriga delar av mossen kommer dock endast blivande gränser att utmärkas.

Vara kommun ser positivt på bildandet av naturreservatet under förutsättning att det inte innebär någon kommunal kostnad vid bildandet eller i framtiden påtvingade av Länsstyrelsen, Naturvårdsverket eller annan myndighet. Länsstyrelsens kommentar: Kommunen kommer inte att påtvingas några kostnader med anledning av naturreservatet.

Falköpings kommun tillstyrker bildandet av naturreservatet.

Skogsstyrelsen har inget att erinra mot naturreservatet.

Västergötlands ornitologiska förening tillstyrker naturreservatet. Man beklagar att inte hela mosseområdet ingår men hyser förhoppning att så kan ske vid ett senare tillfälle.

Länsstyrelsens kommentar: Länsstyrelsen har för avsikt att senare inleda dialog med övriga markägare om reservatsbildning för resterande delar av Rösjö mosse.

Norra Vånga Exelsiorsförening, som brukar Bastöna Hembygdsgård, tillstyrker naturreservatet. Föreningen ser att naturreservatet och hembygdsgården kompletterar varandra väl och har ömsesidig nytta av varandra och ser därför gärna ett samarbete med Länsstyrelsen. Föreningen anser att Bastöna är en lämplig utgångspunkt vid besök i naturreservatet. Vägen dit är förhållandevis bra och parkering finns redan, även för buss. Man har öppet på hembygdsgården vissa dagar under sommaren, man guidar grupper och genomför vandringar på mossen. Det som behövs är skyltar, upprustning och spångning av vägen ned till sjön, menar man. Vidare anser föreningen att det borde röjas fram en utsiktsplats vid "gamla Bastöna" så att mossen blir synlig. Man pekar även på behovet av viss tillgänglighetsanpassning samt översyn av toaletter och renhållning. Föreningen har noterat att storlom inte setts i sjön på länge, att gässen betat ned sjön kraftigt de senast 20 åren samt att den tidigare rikliga tillgången på hjortron minskat avsevärt. Förbudet mot jakt på orre, tjäder och järpe tror man inte har någon större positiv effekt på fågelstammarna. En kraftig beskattning av räv och mård skulle ge bättre effekt menar man, men genom fågeljaktförbudet minskar incitamentet att hålla efter predatorerna. Slutligen anser man att det kommer att behövas mer skötsel än vad som framgår av skötselplanen om man vill upprätthålla mossens storlek med fri sikt.

Länsstyrelsens kommentar: Länsstyrelsen noterar med tillfredsställelse föreningens positiva inställning till samverkan om naturreservatet och bedömer flera av de föreslagna åtgärderna som intressanta. Som påpekats ovan planerar Länsstyrelsen att naturreservatet senare ska omfatta hela mossen. Frågor om entréplatser och övriga anordningar för besökare och friluftslivet kommer att hanteras inom ramen för arbetet med en utökning naturreservatet. Länsstyrelsen bedömer dock redan nu att åtminstone Bastöna utgör en mycket lämplig entré. Länsstyrelsen återkommer således till föreningen för dialog om Bastöna som entréplats för naturreservatet. När det gäller frågan om vad som påverkar bestånden av skogshöns kan säkert, som föreningen påpekar, förekomsten av räv och mård ha betydelse. Länsstyrelsens vidhåller emellertid att jaktförbudet på tjäder, orre och järpe är motiverat eftersom dessa arter är särskilt utpekade i bevarandeplanen för Natura 2000-området. Slutligen delar Länsstyrelsen bedömningen att det på mycket lång sikt finns risk för igenväxning av mossen, i första hand beroende på nedfall av kväve från luften. Men i vad mån detta ska få inverka på skötsel av naturreservatet får framtida utvärderingar utvisa.

Länsstyrelsen har gjort några justeringar av föreskrifterna jämfört med det förslag som gick ut på remiss. Utöver redaktionella ändringar har föreskrif-

ten om förbud att cykla och rida tagits bort samt föreskrifterna C 8 och C 9 förenats med tillståndsplikt.

Skälen för Länsstyrelsens beslut

Rösjö mosse ingår i EU:s nätverk av Natura 2000-områden enligt såväl art- och habitatdirektivet som fågeldirektivet. Den har högsta värde i våtmarksinventeringen och ingår i Myrskyddsplan för Sverige. Mossen har höga ornitologiska värden med stora populationer av häckande ljungpipare, grönben och storspov. Närheten till Hornborgasjön förstärker dessa värden. De höga skogliga naturvärdena har dokumenterats i bl.a. Naturvårdsverkets rapport nr 5340, 2004 (Skyddsvärda statliga skogar – Götaland) och har där föreslagits få ett långsiktigt skydd genom reservatsbildning.

Miljömål

Naturreservatet utgör ett led i arbetet med att uppnå det av riksdagen antagna miljömålet Levande skogar respektive Myllrande våtmarker..

Intresseprövning

Med hänsyn till områdets värden och naturreservatets syften kommer pågående markanvändning att avsevärt försvåras. Länsstyrelsen bedömer att områdets värden bäst ges ett långsiktigt skydd genom bildande av naturreservat. Föreskrifterna är anpassade till naturreservatets syften och värden. De är främst avsedda att begränsa skador på växt- och djurliv. Jaktförbudet på tjäder, orre och järpe motiveras av att dessa arter är särskilt utpekade i bevarandeplanen för Natura 2000-området. Vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kap 25 § miljöbalken finner Länsstyrelsen att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Hushållningsbestämmelser

Naturreservatsbildningen är förenlig med hushållningsbestämmelserna för mark- och vattenområden enligt 3 och 4 kap. miljöbalken och med den för området gällande översiktsplanen.

Upplysningar

Dispens från föreskrifterna m.m.

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen medge dispens från föreskrifterna för naturreservatet. Dispens får dock inte lämnas för åtgärder som strider mot syftet med naturreservatet. Om det finns det synnerliga skäl får Länsstyrelsen helt eller delvis upphäva beslutet om naturreservatet (7 kap 7 § miljöbalken).

Gagnvirke

Naturvårdande skötsel ska endast bedrivas i hagmarken vid Bastöna. Allt virkessortiment inkl. grenar och toppar (GROT) som tas ut ur det området tillfaller Sveaskog i enlighet med överenskommelse mellan Naturvårdsver-

ket och Sveaskog AB den 13 juni 2008. I den händelse att Sveaskog avyttrar sitt markinnehav tillfaller virkessortimenten förvaltaren istället.

Insektsangrepp

Det ansvar som markägaren har enligt 29 § skogsvårdslagen kommer efter naturreservatsbildningen att vara statens ansvar.

Annan lagstiftning gäller som vanligt

Vid sidan av föreskrifterna för naturreservatet gäller annan lagstiftning som vanligt. Lagar och föreskrifter som bedöms vara av särskild betydelse för att syftet med naturreservatet ska uppnås är t.ex. följande:

- För att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i Natura 2000-området krävs tillstånd. Undantag är verksamheter eller åtgärder som direkt hänger samman med, eller är nödvändig för, skötseln och förvaltningen av det särskilda bevarandeområdet. Länsstyrelsen får lämna tillstånd endast om vissa villkor är uppfyllda. (7 kap 28a, 28b och 29 §§ miljöbalken).
- Regler om körning i terräng i terrängkörningslagen och terrängkörningsförordningen.
- Regler om fridlysning av växter och djur i miljöbalken och artskydds-förordningen.

Förvaltare och förvaltningsuppgifter

- Förvaltare är Länsstyrelsen i Västra Götalands län. Förvaltningen ska ske i samverkan med berörda markägare.
- Naturreservatets gränser märks ut i terrängen genom förvaltarens försorg enligt anvisningar av Naturvårdsverket.
- Förvaltningen bedrivs enligt den skötselplan som fastställts av Länsstyrelsen. Skötselplanen ska ligga till grund för naturreservatets skötsel och ska vid behov revideras.

Ersättningstalan

Om överenskommelse om ersättning inte kan träffas, måste sakägare som vill göra anspråk på ersättning eller inlösen väcka talan i Miljödomstolen som får avgöra ersättningsfrågan. Sådan talan måste enligt 31 kap 13 § miljöbalken lämnas in till Miljödomstolen inom ett år efter att detta beslut vunnit laga kraft, i annat fall förlorar sakägaren rätten till ersättning.

Kungörelse

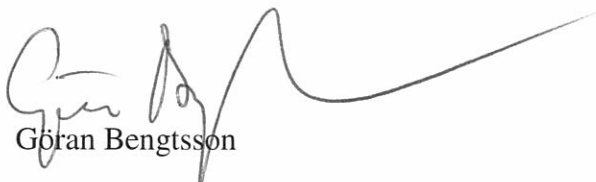
Beslutet ska kungöras i länets författningssamling och i ortstidningarna Nya Lidköpings-Tidningen, Falköpings Tidning samt Skaraborgs Allehanda SLS.

Föreskrifterna enligt 7 kap 30 § miljöbalken träder i kraft den dag som framgår av kungörelsen i Länsstyrelsens författningssamling och gäller omedelbart även om de överklagas.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, se bifogat formulär O4:1.

I detta ärende har länsöverdirektör Göran Bengtsson beslutat. Naturvårds-
handläggare Tord Wennerblom har varit föredragande. I handläggningen har
också deltagit naturvårdsdirektör Sven Swedberg, antikvarie Lisa Ragnars-
son, bitr länsarkitekt Mehdi Vaziri och länsjurist Erland Josefson.

Göran Bengtsson

Tord Wennerblom

